

Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна  
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. о. декана факультету  
міжнародних економічних  
відносин та туристичного бізнесу

Тетяна МІРОШНИЧЕНКО

«30» серпня 2023р



Робоча програма навчальної дисципліни

**Теорія та практика комунікацій**

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

(шифр і назва)

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(шифр і назва)

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова/ за вибором)

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2023/ 2024 навчальний рік

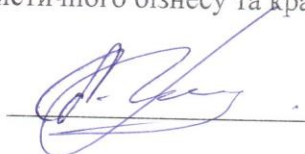
Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«29» серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Панасенко Г. С., кандидат політичних наук, доцентка, доцентка кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства  
Протокол від «28» серпня 2023 року, № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства



Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гаранткою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»



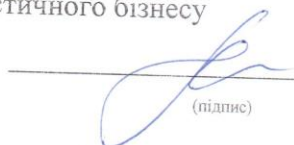
Ганна ПАНАСЕНКО

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від «29» серпня 2023 року, № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу



Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

## ВСТУП

Програму дисципліни «Теорія та практика комунікацій» складено відповідно до освітньо-професійної програми

«Міжнародні відносини та регіональні студії».

підготовки бакалавра,

за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

### 1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є підготовка студентів до ефективного застосування різних прийомів комунікації на рівні міжнародних відносин з урахуванням філософсько-психологічних можливостей комунікативної діяльності, зокрема в офіційно-діловому напрямку.

#### 1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 15. Уміння виявляти та вирішувати проблеми.

ЗК 17. Здатність працювати як автономно, так і у команді.

ЗК 18. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.

ЗК 19. Навички міжособистісної взаємодії, цінування та повага різноманітності та багатокультурності.

- формування наступних спеціальних компетентностей:

СК 1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК 3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК 4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК 6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК 10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК 12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
3-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
42 год.	-
Індивідуальні завдання (в т. ч.)	
контрольна робота (6 год.)	-

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

РН 05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

РН 08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

РН 11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні довідки.

РН 24. Здійснювати діяльність у дипломатичній та інших суміжних до міжнародного співробітництва сферах.

РН 30. Самостійно приймати рішення, відповідати за командну роботу.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

## 2. Тематичний план навчальної дисципліни

*Тема 1. Сутність та базові поняття теорії комунікації*

Поняття «інформація», «комунікація», «спілкування», їх взаємозв'язок. Фактори успішної та неуспішної комунікації. Підходи до розуміння комунікації з часів античності до наших днів, наукові традиції, які вплинули на становлення теорії комунікації. Теорія мовної комунікації в колі різних галузей знань. Дефініція комунікації.

### *Тема 2. Особистість у системі комунікації. Мислення і мовлення*

Мовленнєвий акт як мінімальна одиниця мовної комунікації. Теорія мовленнєвих актів. Проблема класифікації мовленнєвих актів.

Комунікація і спілкування. Комунікативна ситуація, комунікативний акт і дискурс. Мовний етикет, етикетна формула. Риторика як складова частина усного ділового спілкування. Енергетика та емоційність мовлення.

Одиниці діалогічного спілкування: комунікативний хід, репліковий крок, секвенція, ад'яцентна пара, інтеракційний юніт.

### *Тема 3. Види комунікативної діяльності. Проблеми комунікативної взаємодії*

Проблема зразка мовної комунікації (мовленнєвий жанр, жанр дискурсу)

Проблема типології дискурсу за сферою спілкування.

Закони і правила комунікативної взаємодії.

Історично укладені форми комунікації; особливості вербальної комунікації. Походження невербальної комунікації, її взаємозв'язок із вербальною комунікацією.

Норми літературної мови. Відправлення мовленнєвого сигналу та його приймання. Говоріння й аудіювання. Перевага усного мовлення. Особливості писемного мовлення; письмове мовлення і його коди.

Найбільш уживані слова і вирази (мовні моделі вітання, прощання, звертання, вибачення тощо).

### *Тема 4. Моделі та методи дослідження комунікації*

Поняття моделі комунікації. Моделі мовного знака як підґрунтя комунікативного моделювання. Модель комунікативного знака К. Бюлера

Інформаційно-технічні моделі комунікації. Комунікативна модель Р.О.Якобсона. Семіотична модель художньої комунікації Ю.М. Лотмана. Прагмалінгвістичні моделі комунікації. Діалогічна модель комунікації.

Моделі комунікації як трансмісії, ритуалу, привернення уваги і рецепції; ефекти комунікації як бажана мета при інтеракції; закони комунікації як нежорсткі тенденції спілкування.

### *Тема 5. Комунікативні технології. Комунікативні канали та бар'єри*

Комунікативні технології і їхні основні групи.

Комунікативні бар'єри та їхні типи: бар'єри розуміння, бар'єри соціально-культурного розходження і бар'єри відносини.

Шляхи подолання комунікаційних бар'єрів.

Вміння говорити. Типи співрозмовників. Принципи активного слухання.

Невербальні (позамовні) засоби ділового спілкування. Використання паралінгвістичних засобів у діловому спілкуванні.

Комунікаційні бар'єри в електронній комунікації.

## *Тема 6. Масова комунікація. Засоби масової комунікації та інформації*

Характеристика масової комунікації. Особливості масової комунікації за Деннісом МакКвейлом. Соціальні завдання масової комунікації. Чотири концепції масової комунікації.

Функції масової інформації. Принципові варіанти класичної системи масового спілкування.

Формати масової комунікації. Характер масової комунікації.

Властивості інформації. Види інформації.

Закон України «Про інформацію».

Ефективність ЗМК.

## *Тема 7. Соціальна комунікація*

Епоха інформаційного суспільства з усіма його досягненнями, суперечностями та конфліктами. Глобальні технології та зміни у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі.

Етапи розвитку соціально-комунікаційної сфери. Основні функції та завдання соціальної комунікації.

Особистість у системі соціальних зв'язків. Структура особистості. Типи особистості.

Поняття "соціалізація". Соціологічний вимір особистості. Соціальна якість особистості. Соціальна діяльність і соціальна поведінка особистості.

Соціальні комунікації - провідний канал зв'язку в кіберпросторі.

Універсальний канал комунікації – Інтернет.

Соціальні комунікації як засіб існування та передавання цінностей і норм культури.

## *Тема 8. Глобальна комунікація*

Визначення та основні концепти глобальної комунікації.

Основні етапи розвитку наукової парадигми глобальної комунікації.

Головні актори глобальної комунікації.

Мережа Інтернет – «яблуко розбрату» в кризовій ситуації.

Виклики та загрози глобального диджитального розриву.

Медіа-форматування проблем сталого розвитку у глобальному інформаційно-комунікаційному просторі.

## *Тема 9. Політична комунікація*

Політична комунікація як своєрідне соціально-інформаційне поле політики.

Масова комунікація, або інформаційно-пропагандистська діяльність. Регуляція масової політичної поведінки.

Комунікативні технології в сфері політики. Ліберальні структури політичної комунікації. Популізм і лобіювання як політичні технології.

Обмеження та протидія політичним маніпуляціям.

Довіра до джерела як проблема політичної комунікації.

Психологічна війна в політиці та основні прийоми її ведення.

## *Тема 10. Проблема розуміння в міжкультурній комунікації*

Поняття та сфери міжкультурної комунікації. Типи комунікативної взаємодії.

Фактори розуміння в процесі комунікації.

Історичне коріння публічної сфери; складові публічної сфери; комунікаційна політика.

Види міжнародної комунікації: медіа-дипломатія, міжнародні зв'язки з громадськістю, віртуальна дипломатія.

Поняття ситуації невизначеності та редукція невизначеності.  
Культурний шок.

*Тема 11. Конфлікт у системі комунікації. Міжкультурні конфлікти та шляхи їх  
подолання*

Взаємодія культур в різних соціальних групах.

Неминучість конфлікту при міжкультурному спілкуванні. Основні перешкоди, або «камені спотикання», що заважають ефективній міжкультурній комунікації.

Міжкультурно-комунікативна компетентність.

Необхідні умови для досягнення розуміння людини людиною.

Ієрархія людських потреб. Фактори соціальної поведінки.

Конфліктна ситуації, етапи її розвитку. Типи конфліктів і способи їх вирішення.

### 3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Сутність та базові поняття теорії комунікації	6	2	1			3
Тема 2. Особистість у системі комунікації. Мислення і мовлення	6	2	1			3
Тема 3. Види комунікативної діяльності. Проблеми комунікативної взаємодії	6	2	1			3
Тема 4. Моделі та методи дослідження комунікації	9	4	2			3
Тема 5. Комунікативні технології. Комунікативні канали та бар'єри	9	4	2			3
Тема 6. Масова комунікація. Засоби масової комунікації та інформації	9	4	2			3
Тема 7. Соціальна комунікація	6	2	1			3
Тема 8. Глобальна комунікація	6	2	1			3
Тема 9. Політична комунікація	9	4	2			3
Тема 10. Проблема розуміння в міжкультурній комунікації	6	2	1			3
Тема 11. Конфлікт у системі комунікації. Міжкультурні конфлікти та шляхи їх подолання	12	4	2			6
Підготовка до контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	6					6
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>32</b>	<b>16</b>			<b>42</b>



#### 4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Тема 1, 2. Сутність та базові поняття теорії комунікації. Особистість у системі комунікації. Мислення і мовлення	2
2.	Тема 3, 4 Види комунікативної діяльності. Проблеми комунікативної взаємодії. Моделі та методи дослідження комунікації	2
3.	Тема 4, 5 Моделі та методи дослідження комунікації. Комунікативні технології. Комунікативні канали та бар'єри	2
4.	Тема 5, 6 Комунікативні технології. Комунікативні канали та бар'єри. Масова комунікація. Засоби масової комунікації та інформації	2
5.	Тема 6, 7 Масова комунікація. Засоби масової комунікації та інформації. Соціальна комунікація.	2
6.	Тема 8, 9 Глобальна комунікація. Політична комунікація	2
7.	Тема 9, 10 Політична комунікація. Проблема розуміння в міжкультурній комунікації	2
8.	Тема 11. Конфлікт у системі комунікації. Міжкультурні конфлікти та шляхи їх подолання	2
	<b>Разом</b>	<b>16</b>

#### Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	<p><i>Тема 1. Сутність та базові поняття теорії комунікації</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- співвідношення категорій невербальна та вербальна комунікація;</li> <li>- розглянути типи вербальної комунікації;</li> <li>- розкрити взаємодію мови і професії;</li> <li>- визначити роль мови у підготовці майбутнього фахівця.;</li> <li>- проаналізувати специфіку мовлення фахівця;</li> <li>- сформулювати основні вимоги до мовлення: логічність мислення, правильність, змістовність, послідовність, точність, виразність, доцільність, різноманітність і багатство мовних засобів;</li> <li>- сформулювати основні правила етики спілкування в професійному мовленні;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
2.	<p><i>Тема 2. Особистість у системі комунікації. Мислення і мовлення</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- навести приклади комунікативної взаємодії (інтеракції);</li> <li>- знайти головні аксіоми комунікативної взаємодії;</li> <li>- охарактеризувати типи комунікативної взаємодії;</li> <li>- пояснити умотивованість й інтенційність комунікативної взаємодії;</li> <li>- визначити проблему стратегій і тактик комунікантів.</li> <li>- запропонувати власну модель комунікативного кодексу;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3

3.	<p><i>Тема 3. Види комунікативної діяльності. Проблеми комунікативної взаємодії</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- проаналізувати специфіку усних вербальних комунікацій;</li> <li>- ознайомитися зі структурою публічного виступу;</li> <li>- підготувати рекомендації для представлення промови;</li> <li>- порівняти види промов;</li> <li>- проаналізувати комунікації з використанням письмової мови;</li> <li>- познайомитися із поняттям «спічрайтинг»;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
4.	<p><i>Тема 4. Моделі та методи дослідження комунікації</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- запропонувати власний метод дослідження комунікації;</li> <li>- розробити власну ідеальну модель комунікації;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
5.	<p><i>Тема 5. Комунікативні технології. Комунікативні канали та бар'єри</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вдосконалити знання за фонетичними й орфоепічними (вимовними) нормами;</li> <li>- назвати параметри і стратифікацію комунікативної ситуації;</li> <li>- відповісти на питання: «Хто такі комуніканти?». Їхня типологія;</li> <li>- розкрити проблеми структури особистості комуніканта;</li> <li>- показати мовні й комунікативні компетенції комунікантів;</li> <li>- розглянути текст (повідомлення) як знакову форму мовної комунікації;</li> <li>- дати визначення поняттям: комунікативні регістри, контекст комунікативної ситуації, канал комунікації, комунікативний шум;</li> <li>- продемонструвати паравербальні засоби комунікації;</li> <li>- назвати невербальні засоби комунікації;</li> <li>- дати визначення поняття «імплікація». Її типи;</li> <li>- назвати основні функції спілкування;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
6.	<p><i>Тема 6. Масова комунікація. Засоби масової комунікації та інформації</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- визначити функції та роль комунікації у суспільстві;</li> <li>- природні та штучні комунікативні системи;</li> <li>- загальнонаукові та спеціально-наукові методи вивчення комунікації;</li> <li>- зробити порівняльний аналіз: теле- і радіодискурс, газетний дискурс, ритуальний дискурс, театральний дискурс, кінодискурс, літературний дискурс, дискурс у сфері піблік рілейшенз, рекламний дискурс, політичний дискурс, тоталітарний дискурс, неофіційний дискурс, релігійний дискурс, неправдивий дискурс, лайливий дискурс, етикетний дискурс, фолькльорний дискурс, міфологічний дискурс;</li> <li>- охарактеризувати види масової комунікації: мас-медійні, рекламні, політичні, пропагандистські, агітаційні, віртуальні, PR-комунікації;</li> <li>- продемонструвати один з етапів підготовки видів ділової комунікації: ділова бесіда, переговори, службова телефонна розмова, дискусія, нарада;</li> <li>- ознайомитися з просторовими нормами ділової комунікації;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з</li> </ul>	3

	вказаних питань.	
7.	<p><i>Тема 7. Соціальна комунікація</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- спробувати провести своєрідний «міжкультурний тренінг»;</li> <li>- пояснити поняття «Культурний шок»;</li> <li>- використовуючи методи дослідження комунікації, розробити власну міжкультурну програму;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
8.	<p><i>Тема 8. Глобальна комунікація</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- еволюція стратегій кібербезпеки США;</li> <li>- комунікація науки з суспільством як фактор підвищення конкурентоспроможності та безпеки держави;</li> <li>- висвітлення глобальної фінансово-економічної кризи національними медіа;</li> <li>- агресивні стратегії в антикризовій боротьбі;</li> <li>- супутникові новини – новий етап глобальної комунікації;</li> <li>- національна ідентичність і глобальна культура;</li> <li>- головні актори глобальної комунікації; і</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
9.	<p><i>Тема 9. Політична комунікація</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- показати дійство про роль людської індивідуальності у процесі нейтралізації конфліктів;</li> <li>- прописати програму кандидата на посаду ректора/декана, президента/мера;</li> <li>- записати промову, що змінить світ;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
10.	<p><i>Тема 10. Проблема розуміння в міжкультурній комунікації</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- навести приклади проблем розуміння МКК зі світової практики;</li> <li>- розробити власну схему (покрокову інструкцію) подолання проблем непорозуміння в МКК;</li> <li>- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	3
11.	<p><i>Тема 11. Конфлікт у системі комунікації. Міжкультурні конфлікти та шляхи їх подолання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- визначити природу міжкультурних нерозумінь й конфліктів і засоби виходу з них;</li> <li>- проаналізувати методи й прийоми досягнення позитивного результату міжкультурної взаємодії;</li> <li>- продемонструвати методіку та навички попередження й усунення міжкультурних конфліктів;</li> <li>- пояснити психологію міжкультурного конфлікту;</li> <li>- розробити модель ескалації міжкультурного конфлікту;</li> <li>- продемонструвати динаміку міжкультурних конфліктів;</li> <li>- проаналізувати соціальнопсихологічні зміни учасників конфлікту (феномен групової згуртованості, внутрішньогруповий фаворитизм, феномен «дзеркального відображення», посилення етнічної ідентичності);</li> <li>- дослідити сучасні пояснювальні моделі виникнення міжкультурного конфлікту;</li> </ul>	6

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- описати раціонально-інтуїтивну модель оволодіння конфліктною ситуацією;</li> <li>- розробити власну стратегію і тактику ведення переговорів щодо розв'язання міжкультурних конфліктів;</li> <li>- охарактеризувати особистісні та національно-культурні особливості протікання переговорів щодо розв'язання конфліктів;</li> <li>- описати соціально-психологічний тренінг як спосіб врегулювання міжкультурного конфлікту;</li> <li>- визначити аттракцію в міжкультурній комунікації;</li> <li>- визначити атрибуцію та її роль в міжкультурному спілкуванні;</li> <li>- описати зміну стереотипів: підсвідомий та усвідомлений вплив;</li> <li>- навести приклади гіпотези контакту (як безпосереднє спілкування змінює відносини між членами різних груп);</li> <li>- зазначити проблеми міжкультурної комунікації в Україні;</li> <li>- проаналізувати промови видатних діячів (різних сфер), які мали/мають світове значення;</li> <li>- описати поняття комунікативної компетенції;</li> <li>- охарактеризувати поняття і сутність толерантності;</li> <li>- описати толерантність як результат міжкультурної комунікації;</li> <li>- визначити інтолерантність;</li> <li>- описати міжкультурну компетенцію в міжкультурній комунікації, її рівні, засоби підвищення;</li> <li>- розглянути практичні рекомендації К.Ситарама й Р.Когделла щодо підвищення результативності міжкультурної комунікації;</li> <li>- розглянути соціально-психологічний тренінг як спосіб врегулювання міжкультурного конфлікту;</li> <li>- навести приклади успішної/неуспішної міжкультурної комунікації з різних сфер життя: політика, міжнародні відносини, мистецтво тощо; підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.</li> </ul>	
<b>12.</b>	Підготовка до контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	6
	<b>Разом</b>	<b>42</b>

## 6. Індивідуальні завдання

Контрольна робота, що передбачена навчальним планом, з дисципліни «Теорія та практика комунікацій» складається з 5 теоретичних питань для кожного варіанта. У кожного здобувача вищої освіти свій варіант контрольної роботи. Контрольна робота допомагає оцінити рівень засвоєння матеріалу, а також ступінь готовності для підсумкового контролю.

Індивідуальні завдання з дисципліни сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Для покращення підготовки майбутнього спеціаліста, поглиблення запропонованого під час лекцій матеріалу застосовуються такі види індивідуальних завдань як контрольна робота, аналітичні огляди тощо.

За виконання вказаних форм роботи студент може отримати додаткові бали у випадку пропуску семінарських занять з поважної причини, та у інших випадках, що не суперечать Положенню про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна.

## 7. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Теорія та практика комунікацій» застосовуються наступні методи навчання:

1. Організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
  - словесні: бесіда, лекція;
  - наочні: ілюстрація, демонстрація;
  - практичні: завдання, навчальні задачі, реферати, доповіді тощо.
2. Стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
  - формування інтересу до навчання: пізнавальні кейси, навчальні «екскурсії», методи емоційного/ «оціночного» стимулювання тощо;
  - формування почуття обов'язку і відповідальності: методи навчальних заохочень, досягнень, навчальних вимог;
  - організації і здійснення навчальних дій і операцій: перцептивні, словесні, наочні, аудіовізуальні, практичні;
  - логічні: індуктивні, аналогії;
  - гностичні: проблемно-пошуковий, репродуктивний (інструктаж, ілюстрація, пояснення, практичне тренування);
  - самоврядування навчальними діями: самостійна робота.
3. Контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: творчі, проблемно-пошукові.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні):
  - навчальна робота під керівництвом викладача (семінарські заняття): кейси, самостійні письмові роботи, ситуативні задачі тощо;
  - самостійна робота здобувачів поза контролем викладача - самостійна робота вдома/на семінарських заняттях, котра сприяє виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності.

## 8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних і семінарських занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проєктних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Підсумковий контроль засвоєння тем здійснюється по їх завершенню на основі проведення контрольної роботи. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певних тем.

### ***Критерії оцінювання контрольної роботи:***

#### **Кожне питання роботи:**

2 бали – здобувач вищої освіти надає повну відповідь на поставлене питання, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє знання основної і додаткової літератури з дисципліни;

1,5 бали – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, майже повно розкриває зміст поставленого питання, демонструє знання лише обов'язкової літератури;

1 бал – здобувач вищої освіти не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має дещо неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни, наявні негрубі граматичні помилки; відсутнє розуміння специфічності комунікативного акту чи інших ключових понять;

0,5 бали – здобувач вищої освіти подає відповідь фрагментарно та поверхнево, недостатньо розкриває зміст питання, демонструє непослідовне трактування тих чи інших понять комунікації, плутається, не володіє термінологією, не знає видатних персоналій, демонструє низьку грамотність тощо.

**УВАГА!** У разі використання заборонених джерел під час виконання контрольної роботи студент одержує загальну нульову оцінку (0). Такий студент повинен виконати інший варіант контрольної роботи.

Без написаної контрольної роботи (не менше 2-х балів) студент не допускається до екзамену.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового іспиту в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді).

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем.

При вивченні кожної теми може проводитися поточний контроль у формі усного/письмового опитування та виступів студентів із заздалегідь визначених питань. За виступ на семінарському занятті студент може отримати від 1 (доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого студента) до 3 (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем, тощо) балів.

Написання реферату або підготовка презентації за темою, яка була задана викладачем, за умови, що реферат (презентація) відповідає вимогам щодо його змісту, обсягу та оформлення (наявність обґрунтованого змістом плану роботи, посилання по тексту, номери сторінок, список літератури тощо) може бути оцінене до 3 балів.

Поточний контроль може також передбачати написання тестів або письмової самостійної роботи з питань, що розглядались у відповідних темах.

Творче завдання передбачає проведення виборчої кампанії, а також розробка власного шоу, проекту, програми тощо. Такі види роботи оцінені максимум до 10/15 балів.

Вивчення дисципліни також передбачає контрольну роботу, що оцінюються максимум в 10 балів.

Для студентів, які бажають підвищити свій поточний бал успішності, передбачено написання доповідей, що оцінюється в 1–3 бали.

За наявності ректорської контрольної роботи, яка буде прирівнюватися до поточної контрольної роботи, студент може набрати ще до 10 балів, з тих, що включені до поточної успішності.

У кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали за аудиторну та позааудиторну роботу. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів.

Впродовж семестру проводиться 1 підсумкова контрольна робота, а також поточний контроль.

Отже, **критерії оцінювання** з дисципліни виглядають наступним чином:

№ з/п	Загальна (максимальна) кількість балів	Складові до загальної кількості балів	Вид роботи
Семінар 1	3	3	виступ на семінарському занятті
Семінар 2	3	3	виступ на семінарському занятті
Семінар 3	3	3	виступ на семінарському занятті
Семінар 4	3	3	доповідь або підготовка презентації за темою
Семінар 5	13	3	виступ на семінарському занятті
		10	групове творче завдання («комунікативний продукт»)
Семінар 6	3	3	написання реферату або підготовка презентації за темою
Семінар 7	18	3	виступ на семінарському занятті
		15	групове творче завдання (стимуляційна гра «Вибори»)
Семінар 8	4	1	робота в групі
		3	підготовка презентації за темою
Контрольна робота / ректорська контрольна робота	10	2 б. за кожну правильну відповідь	5 теоретичних питань/ ректорська контрольна (в разі її проведення)
Екзамен	40		
Усього	100		

Програмою передбачено можливість отримання додаткових балів за комунікативні активності: наприклад, публічні виступи під час круглих столів, дебатів, конференцій, написання постів в соціальних мережах (за тематикою курсу) тощо. Кожен подібний вид роботи оцінюється максимум в 3 б. Можливість отримання додаткових балів узгоджується заздалегідь із викладачкою.

Якщо здобувачі вищої освіти в результаті своїх активностей протягом семестру (поточна успішність) набирають більше 60 балів, то підсумкова поточна успішність усе одно оцінюється максимум в 60 балів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання 1 – 10 балів

Теоретичне питання 2 – 10 балів

Тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2 бали)

**Критерії оцінювання підсумкового контролю:**

**1-2 питання білету:**

10 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого питання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів розвитку комунікації, виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни;

8 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, лише розкриває зміст поставленого питання, використовує лише обов'язкову літературу, демонструє тільки загальне розуміння суті дисципліни, значення комунікації в системі наукового знання;

6 балів – здобувач вищої освіти загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни, а також граматичні помилки; відсутнє розуміння специфічності комунікативного акту;

1-5 бали – здобувач вищої освіти володіє матеріалом фрагментарно та поверхнево, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, демонструє непослідовне трактування етапів становлення та розвитку комунікації, плутається в об'єкті та предметі дослідження, не володіє термінологією, не знає видатних персоналій, демонструє низьку грамотність.

**УВАГА!** У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Максимальна кількість набраних балів із вивчення дисципліни становить 100 балів.

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти **екзамен дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Теорія та практика комунікацій».



### 9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота									Разом	Екзамен	Сума
Семінар 1	Семінар 2	Семінар 3	Семінар 4	Семінар 5	Семінар 6	Семінар 7	Семінар 8	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	60	40	100
3	3	3	3	13	3	18	4	10			

### Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

## 10. Рекомендоване методичне забезпечення

Теорія та практика комунікацій: методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для студентів 2 курсу спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії») / укл. Г. С. Панасенко. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2023. 52 с.

### Основна література

1. Бебик В.М., Мякушко Н.С. Соціальна глобалістика: навчальний посібник. К.: Талком, 2020. 230 с.
2. Бистрицький Є. К. Комунікація і культура в глобальному світі. К: Дух і Літера. 2020. 416 с.
3. Гончарук –Чолач Т. В. Засоби масової комунікації в політичному житті суспільства: навчальний посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. 252 с.
4. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична взаємодія як комунікативний процес: засоби масової інформації та політична пропаганда. Науковий журнал «Політичне життя». Донецький національний університет імені Василя Стуса. 2021. С. 25-30.
5. Зернецька О. В. Глобальна комунікація. К. Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2017. 350 с.
6. Інститут української мови НАН України. Мова і міжкультурна комунікація: збірник наукових праць. Полтава:ПУЕТ. 2017. 275 с.
7. Пентилюк М. І. Ділове спілкування та культура мовлення : навчальний посібник. Х.: ЦУЛ. 2017. 113 с.
8. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах: Монографія. К. : Вадекс, 2019. 442 с.
9. Ушакова Н. І. Міжкультурна комунікація в університетському освітньому просторі. Х: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2019. с. 12
10. Шевченко Л. І. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа. Ч.3 : словник. К.: ВПЦ "Київський університет". 2020. 120 с.
11. Шейко В. М. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: Міжнародна наукова конференція : матеріали. Х.: ХДАК: 2019. 209 с.
12. Ясиневич Я. Я. Комунікація громадських ініціатив. Для тих, хто творить зміни. Практичний посібник. К.: Видавець ТОВ «Софія-А» Лтд. 2016. 104 с.
13. Bhatia V. K. Analysing genre: Language use in professional settings. London: Longman, 2018. 246 p.
14. Brown P., Fraser C. Speech as a marker of situation. Social Markers in Speech. Cambridge : CUP, 2015. P. 33—62.
15. Dominick, J. R. The communication process / Joseph R. Dominick // The dynamics of mass communication: Media in the digital age / Joseph R. Dominick. McGraw-Hill Higher Education, 2011. P. 2
16. Jurrat N. Mapping Digital Media: Citizen Journalism and the Internet. Issue 4. London, 2017. 20 p.
17. Carnegie Dale. The art of public speaking. URL [https://images.kw.com/docs/2/1/2/212345/1285134779158\\_htwfaip.pdf](https://images.kw.com/docs/2/1/2/212345/1285134779158_htwfaip.pdf)
18. Merten K. Die Wirklichkeit der Medien. Eine Einführung in die Kommunikation swissenschaft. Opladen: Westdeutscher Verlag, 2019. 690 S
19. Ndonye, M. M. (2014). Disambiguating the terms “communication” and “communications.” Egerton University, Njoro, Kenya: Academia.edu, pp. 54-61 [https://www.csusm.edu/communication/major\\_differences.html](https://www.csusm.edu/communication/major_differences.html)
20. Nonis, C. (March 28, 2016). Communication vs. communications. Comm Arts Blog. Retrieved 7/23/17 from: <http://www.xavier.edu/communication-arts-department/2016/03/Communication-vs-CommunicationS.cfml#.WXUpntPyunc>
21. Noor R. Citizen Journalism vs. Mainstream Journalism: A Study on Challenges Posed by Amateurs. Athens Journal of Mass Media and Communications. 2017. Volume 3, Issue 1. P. 55–76.

### Допоміжна література

1. Городок М., Герасимчук С., Микитюк Ю. Засоби масової інформації і політика. Політична абетка. К., 2016. 48 с.
2. Гресько О. В. Всесвітні служби мовлення як інструмент міжнародних медіакомунікацій. Права людини в медіаосвіті та медіа діяльності в Україні. К.: Інститут журналістики, 2018. С. 60-64.
3. Денисюк С. Г. Комунікологія : навчальний посібник / С. Г. Денисюк. Вінниця : ВНТУ, 2015. 102 с.
4. Квіт С. Масові комунікації: Підручник. / Друге видання, виправлене і доповнене. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 352 с.
5. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 260 с.
6. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційних і смислових війнах. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 286 с.
7. Соціальні комунікації: теорія і практика : наук. журн. [наук. ред. О. М. Холод]. – Т. 1. – К. : МЦД СК «Комтека», 2015. 314 с.
8. Burns K. Social Media. ABC-KLIO, LLC. 2017. 398 p.
9. Coats D. Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community. Statement for the Record. Feb 13, 2018. 28 p.
10. The Associated Press Stylebook. 2017. 624 p.

### 11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Асоціація політичних консультантів України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.piar.kiev.ua/>.
2. Брайант Д., Томпсон С. Екранне насильство: вплив мас-медіа // Медіакритика. URL: <http://www.mediakrytyka.info/?view=349>.
3. Все про Український Інтернет. URL: <http://www.iii.kiev.ua/ukr/iistor.shtml>.
4. Дуцик Д. Як політика форматує новини: тенденції 2014– 2017 рр. // Media Sapiens, 30 червня 2014. URL: [http://www.osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/yak\\_politika\\_formatue\\_novini\\_tendentsii\\_20142017\\_rr/](http://www.osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/yak_politika_formatue_novini_tendentsii_20142017_rr/).
5. Евері Р. Громадське мовлення. URL: [http://www.telekritika.kiev.ua/articles/188/0/7122/gromadske\\_movlennja/](http://www.telekritika.kiev.ua/articles/188/0/7122/gromadske_movlennja/).
6. Павленко Р., Клименко І. Громадські ЗМІ: поняття, міжнародний досвід і перспективи для України. URL: <http://mediareform.com.ua/print.php?articleID=31>.
7. Саваневський М. Повільна смерть Facebook. Все лише починається // Watcher. 5 квітня 2018. URL: <http://watcher.com.ua/2018/04/05/povilna-smert-facebook-vse-lyshe-rochunayetsya/>.
8. Суспільне мовлення: український варіант. URL: [http://www.telekritika.kiev.ua/articles/188/0/8285/susp\\_movlennia\\_principles/](http://www.telekritika.kiev.ua/articles/188/0/8285/susp_movlennia_principles/).
9. Український незалежний центр політичних досліджень. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ucipr.org.ua>.
10. Український сайт про PR, маркетинг и рекламу. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.prschik.kiev.ua>.
11. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.uceps.org>.
12. Business Studies // Directing // Communication. URL: <https://www.toppr.com/guides/business-studies/directing/communication/>

13. Career Guide / Career Development / 4 Types of Communication and How to Improve Them. April 23, 2021. URL: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/types-of-communication>
14. Common Sense Media What Is Communication? URL: <https://www.commonsensemedia.org/character-strengths-and-life-skills/what-is-communication>
15. National Communication Assotiation. What Is Communication? URL: <https://www.natcom.org/about-nca/what-communication>
16. Professional Studies Blog / Overview .2018, July, 12. Five Types of Communication URL: <https://drexel.edu/goodwin/professional-studies-blog/overview/2018/July/Five-types-of-communication/>
17. ThoughtCo What Is Communication? URL: <https://www.thoughtco.com/what-is-communication-1689877>

## **12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили**

В умовах дії **обставин непоборної сили** освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Теорія та практика комунікацій», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5226>